

Briefadvies

Herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater

Briefadvies bij de Vlaamse standpuntbepaling over de herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater

Datum van goedkeuring 21/09/2023

Volgnummer 2023 | 030

Coördinator + e-mailadres Wim Van Gils, wim.van.gils@minaraad.be

Minaraad

Herman Teirlinckgebouw
Havenlaan 88 bus 15
1000 Brussel
T 02 558 01 30
E info@minaraad.be
www.minaraad.be

Mevrouw Zuhail Demir
Vlaamse minister van Justitie en
Handhaving, Omgeving, Energie en
Toerisme
Koning Albert II-laan 7
1210 Sint-Joost-ten-Node

Uw bericht van

27 juni 2023
Datum
21 september 2023

Uw kenmerk

ZD/TDB/Aanvraag Minaraad
Contact e-mail
Wim.van.gils@minaraad.be

Ons kenmerk

01/2023/L25/422
Contact telefoon
02 558 01 37

Mevrouw de minister,

Op 26 juni 2023 vroeg u aan de Minaraad om advies over een aantal Europese initiatieven, waaronder de herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater (RLSA). Deze adviesvraag kadert in het uw voornemen om voor relevante EU omgevingsdossiers de betrokken maatschappelijke groepen te consulteren om, als Vlaamse Gewest, op onderbouwde wijze te wegen op de Belgische positie en op de Europese besluitvorming. Met deze brief gaat de Minaraad in op deze adviesvraag.

De Richtlijn Stedelijk Afvalwater legt de regels vast voor de inzameling en zuivering van stedelijk afvalwater en is belangrijk voor de waterkwaliteitsdoelstellingen, zeker in dichtbevolkte regio's zoals Vlaanderen. Met de herziening van de 30 jaar oude richtlijn wil de Europese Commissie vooreerst de bescherming van de gezondheid en het milieu verbeteren. Er komen daarom bijkomende verplichtingen om nutriënten uit afvalwater te verwijderen, nieuwe normen voor microverontreinigingen, nieuwe monitoringeisen voor microplastics en strengere eisen voor Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA's). De verplichtingen om water te behandelen zullen ook gelden voor kleinere agglomeraties.

Met de herziening beoogt de Commissie ook een paradigimashift, waarbij water niet meer beschouwd wordt als afval, maar als een bron voor **grondstoffen** en **energie**. De Commissie stelt voor om de sector tegen 2040 **energieneutraal** te maken, en er komen regels voor het terugwinning van **fosfor** uit slib. Om de gevolgen van zware regenval – die vaker voorkomt als gevolg van de klimaatverandering – beter te beheersen, moeten grotere steden **plannen voor geïntegreerd waterbeheer** opstellen. Afvalwater zou systematisch worden gecontroleerd op virussen en antimicrobiële resistentie en de EU-landen zullen ervoor moeten zorgen dat iedereen – en vooral kwetsbare en gemarginaliseerde groepen – **toegang tot sanitaire voorzieningen** hebben.

Omdat 92 % van de toxische microverontreinigingen in het afvalwater in de EU afkomstig is van geneesmiddelen en cosmetica, stelt de Europese Commissie voor om via een nieuwe regeling voor **uitgebreide producentenverantwoordelijkheid** (UPV) de producenten verplichten de kosten voor het verwijderen van microverontreinigingen te betalen, in overeenstemming met het beginsel “de vervuiler betaalt”. Volgens de inschatting die in opdracht van de Europese Commissie werden gemaakt, is de kostenbaten verhouding op EU niveau positief: tot 3,8 miljard euro per jaar bijkomende kosten in 2040, meer dan 6,6 miljard euro baten per jaar¹.

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_6278

De Minaraad had bij de opmaak van dit advies kennis van het voorstel van de Europese Commissie, en kreeg op 2 mei 2023² ook zicht op de hoofdlijnen van de stand van zaken van het dossier en de standpunten binnen België op dat moment. De Minaraad beschikt niet over de recentste informatie over de onderhandelingen tussen de lidstaten of in het Europees Parlement. De Raad kiest ervoor om expliciet te adviseren vanuit de Vlaamse context, en om de bekommernissen in relatief algemene termen te uiten, rekening houdende met het onderhandelingsproces dat de Europese besluitvorming karakteriseert. De raad mist daarbij een **inschatting van de kosten en baten van het voorstel voor Vlaanderen**, en meent dat zo'n inschatting best gemaakt én gedeeld zou worden.

De Minaraad **steunt de uitgangspunten van de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater**. Een verdere uitbouw van de waterzuivering en een betere werking ervan, zijn essentieel voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelstellingen, zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW) en in Vlaanderen in de stroomgebiedbeheerplannen. Die doelstellingen zijn niet alleen cruciaal om het milieu en de natuur te beschermen, maar zijn ook belangrijk voor alle gebruikers van oppervlaktewater, zoals landbouw, recreatie, drinkwaterproductie en industrie³.

Daarom **steunt de Minaraad het verhogen van de ambitie van de richtlijn**. Tegelijk vraagt de raad om ervoor te zorgen dat deze ambitie **sterker wordt afgestemd met de doelstellingen van de KRW**: het bereiken van de KRW doelen is voor Vlaanderen een grote uitdaging en het afstemmen van het waterzuiveringsbeleid op deze doelen, is nog maar net gestart. De raad wijst op het spanningsveld tussen de generieke aanpak van de RLSA en de gebiedsgerichte doelstellingen en maatregelen die volgen uit de KRW. Volgens de raad moeten de doelen primeren, en moeten er dus duidelijker bepalingen worden opgenomen die verzekeren dat de ambitie in lijn ligt met de doelen van de KRW.

De Minaraad hecht bijzonder veel belang aan de doelstelling van de richtlijn om de **werking van de overstorten** terug te dringen. Daarbij zijn sterkere garanties nodig voor een brongerichte aanpak door afkoppeling van onvervuild hemelwater van het rioolstelsel op te nemen in de plannen voor geïntegreerd waterbeheer die de ontwerprichtlijn naar voor schuift. In de implementatie kan verder gebouwd worden op de bestaande hemelwater- en droogteplannen.

De raad vraagt verder om meer garanties in te bouwen om de inzet van **groene infrastructuur en innovatieve technieken** mogelijk te maken. De middelenverplichtingen uit de richtlijn hebben in het verleden aanleiding gegeven tot een **infrastructurele lock-in** in een systeem van doorgaans gemengde rioleringen en bijhorende Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). De systeemkeuze voor gemengde rioleringen en doorgedreven gecentraliseerde zuivering heeft echter zowel vanuit klimaatmitigatie als klimaatadaptatie aanzienlijke nadelen. Het is daarom belangrijk dat de bijstelling van de richtlijn voldoende inzet op innovatieve zuiveringstechnieken en voor investeringen in groene infrastructuur, of hybride vormen tussen "grijze" en "groene" infrastructuur⁴. Om die innovatie ook waar te maken, verwijst de raad naar de aanbevelingen uit het rapport Weerbaar Waterland om een praktijkgericht Vlaams Kennis- en Innovatieprogramma uit te bouwen⁵.

De Minaraad heeft eerder gesteld dat ook de afvalwaterzuivering een rol te spelen heeft in de **energietransitie**⁶. De raad steunt dan ook de opname van bijkomende doelstellingen terzake in de richtlijn, maar meent wel dat er bijstelling nodig zijn aan het voorstel van de commissie, en wel op twee vlakken. Vooreerst lijkt het zinvoller om **doelstellingen** vast te leggen **voor het geheel** van de

² Op 2 mei 2023 organiseerde VLEVA in samenwerking met het Europlatform van de CIW een rondetafel waar het voorstel werd toegelicht en besproken.

³ [Advies 2021 | 007 over de derde stroomgebiedbeheerplannen \(met SERV en SALV\) SGBP, § 22](#)

⁴ [Advies 2021 | 007 over de derde stroomgebiedbeheerplannen \(met SERV en SALV\) SGBP, § 90](#)

⁵ Weerbaar Waterland, p 113

⁶ [Advies 2022 | 03 over de aansturing van Aquafin \(met SERV\)](#)

waterzuivering, eerder dan ze te verplichten per installatie. In bepaalde situaties zal het immers bijzonder moeilijk en/of duur zijn om ter plekke alle beoogde groene energie te produceren, bijvoorbeeld door plaatsgebrek. Daarnaast is het nodig om ook de **biogene emissies** uit het systeem in de scope te betrekken; deze zijn immers minstens even belangrijk dan de emissies uit het energieverbruik⁷.

De Minaraad volgt dezelfde redenering als het gaat om de rol van de waterzuivering in de **circulaire economie**: het opnemen van doelstellingen inzake het hergebruik van stikstof en fosfor is noodzakelijk, maar de schaal waarop dat gebeurt en de timing die worden vooropgesteld, dienen goed doordacht te worden.

De raad meent dat de **toepassing** van de richtlijn **op bepaalde industriële sectoren** uit de voedingsnijverheid⁸, **wellicht achterhaald is**, voor zover die bedrijven zelf volledig instaan voor hun waterzuivering. Voor de industriële lozingen bestaat een eigen wetgevend kader (IED, opmaak van BREFs, ...), en in Vlaanderen bestaan er ook specifieke reductiedoelstellingen. In het voorliggend voorstel lijkt er geen rekening te zijn gehouden met de haalbaarheid van de voorgestelde normen voor de betrokken sectoren. Daarnaast moet ook rekening gehouden worden met het spanningsveld tussen de bepalingen in de richtlijn en de vraag vanuit het beleid om in de sector nog meer in te zetten op waterhergebruik.

Tenslotte is er de kwestie van de **Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV)** en de zuivering van **microverontreiniging**. Een verdergaande zuivering van huishoudelijk afvalwater is noodzakelijk voor het bereiken van milieudoelstellingen en gezondheid, maar brengt aanzienlijke kosten met zich mee. In het voorstel van de Europese Commissie wordt daarom een Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid voorgesteld voor de producenten van farmaceutische en cosmetische producten. Die zou vooral moeten zorgen voor een (gedeeltelijke) financiering van de kosten die zo'n zuivering met zich mee zou brengen. Over het voorstel is veel discussie, waarbij vraagstukken inzake de scope, implementatie en handhaafbaarheid verder moeten worden uitgeklaard. Voor Vlaanderen zijn er specifieke aandachtspunten door enerzijds het hoog medicijngebruik, en de daaruit volgende noodzaak om de hoge aanwezigheid van medicijnresten in het oppervlaktewater aan te pakken⁹; anderzijds is er een sterke aanwezigheid van de farma-industrie die nood heeft een correct *level playing field*.

De leden van de Minaraad hebben verschillende invalshoeken in deze discussie, maar zijn het wél eens dat een UPV systeem niet aan de lidstaten alleen kan overgelaten worden: gezien zowel de effecten op de markt als de problemen inzake waterbeleid een grensoverschrijdend karakter hebben, zien zij de noodzaak voor een sterke rol op EU niveau. Daarbij moet bijvoorbeeld verzekerd worden dat de UPV ook zal gelden voor producenten buiten Europa die producten op de Europese markt brengen.

Hoogachtend,

i.o. voor Walter Roggeman
Voorzitter

⁷ VLARIO (2023), [Nota klimaatmitigatie](#)

⁸ Zie artikel 16 en de opsomming van sectoren in annex 4 van het voorstel van de EC

⁹ Vlaamse Milieumaatschappij (2017), [Medicijnen in de waterketen](#).